

Samozásobitelství: nevyčíslitelná radost

Většina českých zahrádkářů se pěstování potravin věnuje především pro radost. Ekonomická motivace pro ně nehraje zásadní roli. Domácích potravin si ale přesto považují – jsou chutnější, zdravější, a je jasné, jakým způsobem a za využití jakých prostředků byly vypěstované. Výzkumy realizované v posledních letech v Brně navíc ukazují, že množství domácí produkce není ani pro hobby zahrádkáře zdaleka zanedbatelné.

První výzkum domácí produkce potravin proběhl v zahrádkářských osadách na Kraví hoře. Od května do října 2014 tu sklídili v průměru 122 kilo ovoce a zeleniny na zahrádku, jejíž rozloha se pohybuje mezi 200 a 250 m². Pokud zohledníme plochu, kterou zahrádkáři věnovali rekreačním účelům, dojdeme k celkové výnosnosti 1,18 kg plodin na metr čtvereční. Pro srovnání, průměrná výnosnost zeleniny v komerční zemědělské produkci byla ve stejném období podle dat Českého statistického úřadu něco přes 2 kg/m². Na pozoruhodné výsledky z Kraví hory navázal v roce 2017 další výzkum, který kromě zahrádek v osadách zahrnul také zahrady u domů či na chatě, a domácí potraviny sledoval ve čtyřech ročních dobách.

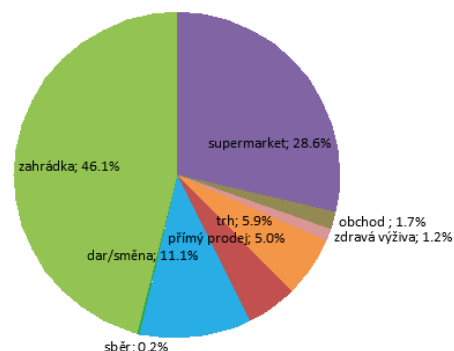
JAK SE MNOŽSTVÍ VYPĚSTOVANÝCH POTRAVIN ZKOUMÁ?

Výzkumy často spoléhají na prosté dotazování zahrádkářů – kolik ovoce a zeleniny sklídíte, jaké druhy, nakolik to pokryje vaši spotřebu? Takovým způsobem lze získat data od velkého množství lidí, například prostřednictvím dotazníků. Odhadnout množství vlastní produkce ale může být těžké, výsledná data proto nejsou zcela přesná. Zmínované brněnské studie zvolily opačný přístup: zahrnují pouze malý počet zahrádkářů (v roce 2014 to bylo 13 lidí, v roce 2017 pak 27), kteří ale vlastní sklizeň monitorovali opravdu podrobně. Účastníci výzkumů si museli po stanovenou dobu zapisovat všechno ovoce, zeleninu a brambory, které tak či onak prošly jejich domácností – buď je sami vypěstovali, nebo koupili v obchodě, dostali od někoho dalšího a tak dále. Zahrádkářské deníčky tak zaznamenaly nejen, čeho se kolik vypěstuje, ale také jak si zahrady stojí v porovnání s ostatními zdroji sledovaných plodin. Výsledky ukázaly, že zejména v letních měsících hrají zahrady v zásobování

domácností prim – ve výzkumu z Kraví hory pocházelo ze zahrad v sezóně přes 46 % ovoce, zeleniny a brambor. Ve druhém výzkumu pocházela z vlastních zdrojů třetina plodin, které respondenti spotřebovali během čtyř ročních období. Šikovnější zahrádkáři pokryli z vlastních zásob i v zimě až polovinu své spotřeby ovoce, zeleniny a brambor – stačil k tomu dobrý sklep, záliba v zavařování, velký mrazák či uzpůsobení jídelníčku sezonně dostupným plodinám.

PRO RADOST I PRO ZDRAVÍ

Množství domácích potravin samozřejmě není to hlavní. Důležitá je radost, kterou pěstování přináší, kvalita potravin, diverzita odrůd a chutí, bohatství znalostí a dovedností obsažené v celém procesu od plánování skladby plodin po jejich zpracování, nebo i příznivé dopady na životní prostředí. I z čistě ekonomicko-spotřebitelského pohledu zůstávají ale české zahrady zajímavým fenoménem. Například výrazně ovlivňují nákupní zvyklosti – v sezóně zahrádkáři kupovali výrazně méně ovoce, zeleniny a brambor. Zároveň jich přitom spotřebovali více než v jiných obdobích. Vliv

Zdroje ovoce, zeleniny a brambor pro zahrádkáře z brněnské Kraví hory od května do října 2014.

zahrad na jídelníček lze celkově považovat za pozitivní. Zahrádkáři jedí více ovoce a zeleniny, než průměrná česká populace. A i když výzkum nesledoval ostatní potraviny, výpovědi respondentů naznačují, že vlastní výpěstky mohou do jisté míry nahradit třeba maso nebo sladkosti.

Lucie Sovová

Katedra environmentálních studií FSS
MU, Brno

Foto L. Kosková

